

Giambattista Vico

SCIENZA NUOVA (1744)

PRVA KNJIGA

OSNOVANJE PRINCIPOV [DRUGI RAZDELEK] O ELEMENTIH

I.

[120] Po neopredeljivi naravi svojega razuma, kjer se le-ta sprevrača v nevednost, človek postavi samega sebe za pravilo veselja.

[121] Ta aksiom¹ opisuje dve splošni človeški navadi: *fama crescit eundo* in *minuit praesentia famam*. Na dolgi poti od začetka sveta je slava vselej bila vir veličastnih predstav o neznani in daljni davnini, po tisti lastnosti človeškega uma, ki jo opisuje Tacit v *Agrikolovem življenju*² s pomočjo gesla *omne ignotum pro magnifico est*.

¹ V it. *degnità*: izraz se navezuje na filozofsko-teološki termin *dignitas*, ki se je udomačil v srednjem veku in pomeni isto kot aksiom (gr.: ἀξιῶς = vreden, lat. *dignus* = vreden).

² Prim. TACIT, *Agr.*, XX.

II.

[122] Druga lastnost človeškega uma je, da kadar si ta ne zna predstavljati oddaljenih in nepoznanih stvari, jih dojema z ozirom na poznane in prisotne.

[124] Tej lastnosti smemo pripisati izvor dvoje oholosti, ki smo ju že nakažali:³ prevzetnosti narodov⁴ in prevzetnosti učenjakov.⁵

VIII.

[134] Stvari ne silijo iz svojega naravnega stanja, niti izven njega trajajo.

IX.

[137] Ljudje, ki o stvareh ne vedo resničnega, se zadržijo pri gotovem: če namreč ne vedo zadovoljiti razuma z vedenjem, pustijo, da vsaj volja počiva na zavesti.⁶

X.

[138] Filozofija motri razum, iz katerega izhaja vedenje o resničnem; filologija opazuje avtoriteto človekove volje, iz katere izhaja zavest o gotovem.

[139] Drugi del tega aksioma določa za filologe vse gramatike, zgodovinarje in kritike, ki so se ukvarjali z dejanji ali jezikom nekega naroda, bodisi znotraj njegovih meja, kot v primeru običajev ali zakonov, bodisi izven njih, kot v primeru vojne, mirovnih pogodb, zavezništev, potovanj in trgovanja.

[140] Taisti aksiom dokazuje, da so za polovico pogrešili filozofi, ki pri svojih trditvah niso upoštevali avtoritete filologov,⁷ in prav tako, da so za

³ Prim. *Scienza Nuova* (odslej = SN) § 53 in § 59.

⁴ It. *boria delle nazioni*: izraz 'nazione' je treba razumeti v smislu lat. *natio*.

⁵ V SN § 125–128 Vico pojasni pomen izrazov »prevzetnost narodov« in »prevzetnost učenjakov«: narodi sebi pripisujejo prvenstvo v zgodovinskih dejstvih, učenjaki pa menijo, da je njihovo znanje staro kot svet (Vico polemizira s predstavo o »nedosegljivi modrosti« starodavnikov).

⁶ V obrisih razlike med resničnim in gotovim (*vero e certo*) se oblikuje Vicovo vrednotenje človeške narave.

⁷ Polemika s kartezijskim preziranjem »filologije«.

---

polovico pogrešili tudi filologi, ki se niso trudili, da potrdijo svojo avtoriteto z razumom filozofov.⁸ Ko bi bili tako ravnali, bi bili državam koristnejši in bi nas prehiteli v preučevanju te Vede.

XI.

[141] Človekova volja je po svoji naravi silno negotova; utrjuje in oblikuje se v zdravi pameti⁹ z ozirom na nuje in potrebe, vire ljudskega naravnega prava.

XII.

[142] Zdrava pamet je nereflektirana sodba, splošno občutena v nekem redu ljudi, nekem ljudstvu, narodu ali vsem človeštvu.

XIII.

[144] Podobne ideje, ki se pojavljajo pri med sabo nepoznanih narodih, nujno slonijo na nečem resničnem.

[145] Ta aksiom je veliki princip, ki določa zdravo pamet človeškega rodu za sodilo, ki ga je božja previdnost dodelila narodom, da bi znali presoditi o gotovem pri naravnem pravu.¹⁰ Narodi se vanj uverjajo z umevanjem bistvene enovitosti prava, v katero se preko medsebojnih razlik stekajo pravna določila. Od tod izhaja pojmovni slovar,¹¹ iz katerega izvirajo vsi jeziki različne izgovarjave in v katerem je zasnovana večna idejna zgodovina [...]; temu slovarju in tej zgodovini lastne aksiome bomo kmalu predložili.

⁸ Npr. Casaubon, Saumaise, Bochart.

⁹ It. *senso comune*, »splošni čut«.

¹⁰ Prim. SN § 321–322.

¹¹ V it. *dizionario mentale*: prim. SN § 162. V slovenskem prevodu ostaja smisel stavka nekoliko zastrt zaradi neskladnosti med italijansko sintagmo *senso comune* in slovensko *zdravo pametjo*. Jezikovni okvir italijanskega izraza je namreč območje čutenja, »odpiranja stvari«. Vicova misel se nanaša na to, kar bi s sodobno terminologijo označili kot sestav upovedovalnega modusa v prehodu od faktičnega v semantično. Kljub njeni zapisanosti metafizični skladnosti med redom stvari in redom idej, B. A. Haddock primerja Vicovo idejo z Wittgensteinovim naukom o življenjskih formah (*Vico and the Problem of Historical Reconstruction*, v delu *Vico and Contemporary Thought*, London and Basingstoke 1980, str. 128).

---

[146] Taisti aksiom na glavo obrne vsa doslej izpovedana mnenja glede naravnega ljudskega prava, češ da je nastalo pri enem samem narodu in da so ga drugi sprejeli.¹² Ob tem napačnem mnenju so se pohujšali Egipčani in Grki, ki so trdili, da so le oni po svetu posejali kali človeškosti; ta zmota je nedvoumno razlog, da zakoniku dvanajstih tablic¹³ nekateri pripisujejo grški izvor. To pa bi pomenilo, da je bilo civilno pravo drugim narodom sporočeno le po človeškem ukrepu, ne pa dodeljeno skupno s človeškimi navadami po božji previdnosti. S sledečo nalogo se bo zato nenehno ukvarjala pričujoča knjiga: dokazati, da je naravno ljudsko pravo nastalo pri različnih narodih, ne da bi eden vedel za druge, in da se je prek vojn, poslaništev, zavezništev in trgovanja prepoznalo za skupno celotnemu človeštvu.

XIV.

[147] Narava stvari ni nič drugega kot njih nastanek v danem času in na dan način: dokler sta slednja taka, bo takšen in ne drugačen nastanek ali narava stvari.¹⁴

4

XVI.

[149] Ljudsko izročilo nujno sloni na resničnih javnih okoliščinah, iz katerih je nastalo in se ohranilo dolgo časa pri celih narodih.

[150] S sledečim velikim delom se bo v drugo ukvarjala ta Veda: zopet odkriti resnične okoliščine, ki nam jih tok časa in spremembe v jezikih in navadah izročajo prekrite z lažjo.

XXII.

[161] V naravi človeških stvari nujno obstaja vsem narodom skupen pojmovni jezik, ki enovito dojema bistvo v družbenem življenju izvršljivih stvari in jih podaja po tolikih modifikacijah, kolikor je v teh stvareh različnih aspektov. To dejstvo je moč izkusiti v pogovorih, ki so vodila ljudske mo-

---

¹²To je npr. mnenje angleškega jusnaturalista Johna Seldna iz Salvingtona (1584–1654)

¹³Tzv. *Leges XII tabularum*, prvi spomenik rimskega prava.

¹⁴Po Vicovem mnenju se zgodovinski izvor stvari sklada s svojo filozofsko genezo, nakazano v terminu 'narava'.

---

drosti in ki jih vsi antični in sodobni narodi, kljub različnemu načinu izražanja, v bistvu skladno razumejo.

XXXII.

[180] Ko si naravnih počel nevešči ljudje stvari ne znajo razlagati niti po podobnosti, jim vsilijo sebi lastno naravo:¹⁵ tako se na primer izraža ljudstvo, ki pravi, da je magnet zaljubljen v kovino.¹⁶

XXXV.

[184] Začudenje je otrok nevednosti [...].

XXXVI.

[184] Tem bujnejša fantazija, čim šibkejši razum.¹⁷

XXXVII.

[186] Najbolj vzvišeno delo pesništva je, da osmišlja nesmiselne stvari; igračkati se z neživimi stvarmi in si domišljati, da so to žive osebe, pa je otroška lastnost.

[187] Ta filološko-filozofski aksiom dokazuje, da so bili ljudje človeštva v otroštvu po naravi vzvišeni pesniki.¹⁸

XLV.

[202] Ljudje so po naravi nagnjeni k pomnjenju zakonov in ukazov, ki jih priznavajo v družbi.

XLVI.

[203] Vsaka barbarska zgodovina¹⁹ pozna bajne začetke.

XLVII.

[204] Človeški razum se po naravi veseli enovitega.

¹⁵ Prim. SPINOZA, *Ethica*, I, Appendix.

¹⁶ Prim. SN § 375.

¹⁷ Prim. SPINOZA, *Tractatus theologicus-politicus*, Hamburg, 1670, str. 15.

¹⁸ Prim. SN § 186, § 376.

¹⁹ Izraz »barbarski« je v Vicovem jeziku pogosta inačica za »herojski«: »barbarska« zgodovina je zgodovina herojske dobe, ki se razodeva v pretežno mitičnih obrisih.

L.

[211] Otroci imajo izreden spomin, zato pa tudi prebujno domišljijo; slednja namreč ni drugo kot raztegnjen ali sestavljen spomin.

[212] Ta aksiom je princip evidence pesniških podob, ki si jih je ustvarilo človeštvo v otroštvu.

LIII.

[218] Ljudje stvari najprej občutijo nezavedno, nato jih dojemajo z razburjenim in ganjenim duhom, slednjič jih premislijo s čistim razumom.

[219] Ta aksiom je počelo pesniških rekel, izhajajočih iz strasti in občutij, ki so različna od filozofskih – nastalih po razumski refleksiji: zato se ta najbolj približujejo resničnemu, kadar se povzpnejo do univerzalov, ona pa so najbolj gotova, kadar se bližajo posamičnostim.²⁰

LVI.

6

[224] Moč je prepoznati, da so bili pesniki prvi pisci²¹ tako pri vzhodnih narodih, Egipčanih, Grkih in Latincih kot v novih evropskih jezikih iz dobe vzvratno ponovljenega barbarstva.²²

LVII.

[225] Nemi ljudje se izražajo s pomočjo gibov ali teles, ki so v naravnem razmerju do menjenih idej.²³

[226] Ta aksiom opisuje princip hieroglifov, s katerimi so se izražali vsi narodi v prvi dobi svojega barbarstva.²⁴

---

²⁰ Prim. SN § 703–704.

²¹ Prim. SN § 46.

²² Srednji vek.

²³ Prim. SN § 400–403. Poznavalci pogosto primerjajo Vicovo in Rousseauovo pojmovanje izvora jezikov: prim. J.-J. ROUSSEAU, *Essai sur l'origine des langues*, Paris 1969, str. 53.

²⁴ Z besedo hieroglif označuje Vico mimetično stilizacijo menjenega predmeta.

---

[227] Taista ideja je počelo naravne govorce, za katero sta menila najprej Platon v *Kratilosu*,²⁵ nato Jamblihov v *De mysteriis aegyptiorum*,²⁶ da se je nekoč govorila na svetu. Z njima se strinjajo stoiki²⁷ in Origen v *Proti Celzu*,²⁸ čeprav so pravilno menili, sta jim nasprotovala Aristotel v *Peri hermeneias* in Galen v *De decretis Hippocratis et Platonis*.²⁹ to razpravo navaja Publij Nigidij v *Avlu Geliju*.³⁰ Naravno govoro je nasledil govor po podobah, podobnostih, primerjavah in naravnih značilnostih.

LXI.

[232] Herojski verz³¹ je najstarejši; najmlajši pa je spondejski. Kasneje bomo pokazali,³² kako je herojski verz po izvoru spondej.³³

LXII.

[233] Jambski verz je sklenjeni besedi³⁴ najbližji; jamb je »urna stopica«, kot ji pravi Horac.³⁵

[234] Zadnja dva aksioma dajeta domnevati, da so se ideje in jeziki vzporedno oblikovali.

LXIV.

[238] Red idej mora slediti redu stvari.³⁶

²⁵ 425 d in 438 d.

²⁶ VII. poglavje.

²⁷ Prim. npr. izbor stoiških pasusov v Steinthalovi *Geschichte der Sprachwissenschaft*, Berlin 1890, I, 288–89, 293, 296–97

²⁸ ORIGEN, *Contra Celsum*, I, 24 in V, 4 ter *Exhortatio ad martyrium*, 46.

²⁹ V Galenovih tekstih tega ne zasledimo.

³⁰ *Noctes atticae*, X, 4.

³¹ Heksameter.

³² Prim. SN § 454, § 462.

³³ Prim. ARISTOTEL, *Poetika*, 1459 b 34.

³⁴ Prav tu.

³⁵ HORAC, *Ad Pisones*, 252.

³⁶ Prim. SPINOZA, *Ethica*, prop. 7: *Ordo et nexus idearum est ordo et nexus rerum*.

LXV.

[239] Red človeških zadev se je tako zvrstil: najprej so bili gozdovi, nato kolibe, potem naselja, kasneje mesta, slednjič akademije.³⁷

[240] Ta aksiom je veliko počelo etimologije: naj se skladno z navedenim redom človeških stvari pripoveduje zgodovino glasov rodnih jezikov, prav kakor opazujemo v latinskem jeziku, da ima skorajda celotni zbor besedišča neomikane in robate izvore. Beseda *lex* je na primer najprej označevala »bero želodov«: od tod menda izhaja *ilex*, skoraj *illex*, graden (*aquilex* je prav gotovo nabiralec voda),³⁸ ker gradnov sad je želod, s katerim se hranijo prašiči. Nato je *lex* pomenila bero stročnic, zaradi česar so slednjim pravili *legumina*.³⁹ Še kasneje, ko niso še bile znane ljudske črke za pisanje zakonov, je po zahtevi civilne narave *lex* postala »zbor državljanov«, oz. ljudski parlament; prisotnost ljudstva je namreč veljala kot zakon, ki je potrjeval oporoke, opravljene *calatis comitiis*.⁴⁰ Slednjič je bilo nabiranje črk in njihova postavitev v snope poimenovano z glagolom *legere*.

8

LXVI.

[241] Ljudje najprej občutijo potrebno, nato se ozrejo na koristno, še potem občutijo udobno; kasneje se veselijo prijetnosti, nato se prepustijo preobilju, slednjič pa razdajajo premoženja.⁴¹

LXVIII.

[243] Prvi predstavniki človeškega rodu so bili ogromni in okorni kot Polifemi; nato velikodušni in ponosni kot Ahili; potem hrabri in pravični kot Aristidi in Scipioni; še nato taki, ki poznajo veliko krepost in velike pregrehe (ti so pri ljudstvu najbolj slavni), kakor Aleksandri ali Cezarji; še nadalje žalostni in razmišljajoči kot Tiberiji; nazadnje pa razuzdani in nesramni razbrzdanci kot Kaligule, Neroni in Domicijani.

³⁷ 'Akademije' = kulturne ustanove.

³⁸ Prim. COLUMELLA, *De re rustica*, II, 2: *aquarum indagator*.

³⁹ Prim. VARO REATINUS, *De re rustica*, I, 23; PLINIJ, *Nat. hist.*, XVIII, 17, 46.

⁴⁰ Izraz se nanaša na prvotno obliko patricijskih oporok.

⁴¹ V it. *instrapazzar le sostanze*, ker je prevod Salustijevega *pecuniam vexant* (*Catilina*, 20). Odlomek gre primerjati s fenomenologijo državnih tvorbo iz Platonove Države.

---

[244] Ta aksiom določa, da je bilo prvih treba, da se je človek človeku pokoraval v obdobju družin⁴² ter da se je privadil na spoštovanje zakonov v prihajajočem obdobju mest; drugih, ki niso dajali prednosti sebi enakim, je bilo treba, da so se nad družinami zgrnile aristokratske ureditve držav; tretjih, da se je znotraj teh izkopala pot ljudske svobode; četrlih, da so bile uvedene monarhije; petih, da so bile slednje postavljene; šestih, da so bile te prevrnjene.

[245] Ta aksiom podaja skladno s predhodnimi del principov večne idejne zgodovine, po kateri se v časovnosti dogaja zgodovina narodov v svojem nastanku, napredku, mirovanju, propadanju in koncu.⁴³

LXXIII.

[251] Po ljudskem izročilu so bili kralji prvi glavarji sveta.⁴⁴

LXXXIV.

[267] Res zlata vreden je odlomek iz Aristotelove *Politike*, v katerem se ob delitvi državnih tvorb naštevajo junaška kraljestva, katerih kralji so doma upravljali zakone, zunaj pa vodili vojne, ter so bili ob tem verski glavarji.⁴⁵

[268] Kar je v tem aksiomu povedanega, se odraža v junaških kraljestvih Tezeja in Romula, kot je razvidno iz Plutarhovega *Romulovega življenja*⁴⁶ oziroma [...] iz same rimske zgodovine [...]. Tedaj so bili rimski kralji še kralji svetih zadev, imenovani *reges sacrorum*; ko so jih izgnali, so za izvrševanje nabožnih obredov v Rimu postavili tako imenovanega *rex sacrorum*, ki je bil glavar fecialov⁴⁷ oziroma araldov.

CXIII.

[324] Resnično v zakonih je nek sij in neka luč, ki razsvetljuje naravni

---

⁴² V obdobju patriarhalne ureditve državnih tvorb.

⁴³ Prim. SN § 349, § 393.

⁴⁴ Prim. npr. PLATON, *Zakoni* in ARISTOTEL, *Politika*.

⁴⁵ Kontaminacija Aristotelove *Politike*, 128 b 9 z DIODOROM, I, 13 in JUSTINOM, I, 1.

⁴⁶ Prim. tudi PLUTARH, *Vzporeditev Tezejevega in Romulovega življenja*, 25.

⁴⁷ Netočnost: glavar fecialov ni bil *rex sacrorum*, temveč *magister fetialium*.

---

razum;⁴⁸ rimski pravniki zato pogosto uporabljajo izraz *verum est* namesto *aequum est*.⁴⁹

[TRETJI RAZDELEK] O POČELIH

10 [331] Toda v tej mračni noči, ki prekriva nam najbolj oddaljeno, prvo davnino, se svita večna luč sledeče resnice, ki je ni moč postaviti v dvom: da so svet narodov izoblikovali ljudje, in da potemtakem smemo in moramo najti njegova počela v premenah svojega človeškega razuma. Čuditi se je torej treba, kako so se vsi filozofi trudili, da bi spoznali svet narave, ki ga pozna samo Bog, njegov stvarnik, niso se pa ozrli na svet narodov oziroma na civilni svet, ki so ga stvarili ljudje in je zato ljudem spoznat. ⁵⁰ To je nenavadna posledica one bede človeškega uma, ki smo jo že zasledili v *Aksiomih*:⁵¹ um je zatopljen in pokopan v telesu, v tolikšni meri naravno nagnjen do čutenja telesnosti, da mu je treba preveč truda in napora, da umeva samega sebe, prav kakor telesno oko, ki videva vse predmete okoli sebe, a se ni sposobno ugledati brez pomoči zrcala.

[332] Ker so svet narodov ustvarili ljudje, poglejmo torej, v čem so se le-ti strinjali in se še strinjajo: kajti te stvari nam bodo podale univerzalna in večna, torej vsaki znanosti lastna počela, na temelju katerih so nastali in se ohranjajo vsi narodi.

[333] Opažamo, da kljub različnosti ter veliki medsebojni časovni in prostorski oddaljenosti tako barbarski kot omikani narodi ohranjajo tri člo-

⁴⁸ Vicov izraz *ragion naturale* je prevod latinskega *naturalis ratio*.

⁴⁹ To dejstvo omenja Vico tudi v svojem *Liber metaphysicus*; pri rimskih pravnikih dejansko ne najdemo formularne uporabe izraza *verum est* za *aequum est*.

⁵⁰ Vicova ločitev med naravnim in civilnim svetom se s formalnega vidika ozira na klasično delitev *res humanae* – *res divinae* iz časa Latincev, z vsebinskega pa postavlja temelj absolutnega historizma.

⁵¹ Prim. SN § 236.

---

veške običaje: vsi poznajo vero, vsi slavijo poroke, vsi poznajo pogrebe; niti ni naroda, četudi surovega in grobega, ki bi kako dejanje slavil z bolj dodelanimi obredi in vzvišenimi praznovanji od onih, ki so posvečeni veri, porokam in pogrebom.⁵² Po aksiomu, ki pravi, da »podobne ideje, ki se pojavljajo v zelo oddaljenih narodih, nujno slonijo na skupnem resničnem principu«,⁵³ je nujno bilo vsem naročeno, naj se s temi tremi stvarmi pri vseh začne človeškost, in naj se jih zato svečano hrani, da se svet zopet ne poživali in podivja. Zato smo te tri večne in univerzalne navade postavili za prva tri počela te Vede.

[334] Naj prvega ne postavijo v laž sodobni potniki,⁵⁴ ki pripovedujejo, kako ljudstva iz Brazilije, Kafre in drugih dežel novega sveta žive v družbi brez predstav o Bogu (isto misli Antonij Arnald⁵⁵ o prebivalcih otočja imenovanega Antili); te govornice so baje prepričale Bayla, ki si v *Razpravi o kometih*⁵⁶ želi, da bi od božjega sija nerazsvetljena ljudstva živela po pravici; kajti tega si ni upal trditi niti Polibij, na čigar rek, da verstva ne bi bila potrebna, ko bi na svetu bivali samo filozofi, ki bi se ne ravnali po zakonih, ampak po razumu, se nekateri še danes sklicujejo. To so novice potnikov, ki svoje knjige loščijo z grozljivimi opisi. Pravilno so cenzorji Univerze v Ženevi⁵⁷ (ki kot svobodna ljudska republika jamči večjo svobodo pisanja) ostro zabeležili, kako Andrej Rüdiger trdi »s preveliko gotovostjo«, se pravi preveč predrzno, v svoji *Fiziki*, visokodoneče poimenovani *božja*,⁵⁸ da je le-ta edina srednja pot med nevero in vraževerstvom. Vsi narodi namreč verujejo v božanstvo previdnosti, zaradi česar lahko zasledimo v teku časa in širom vsega civilnega sveta le štiri prvenstvene religije: prva je judovska,

⁵² Prim. SN § 11–12.

⁵³ Prim. SN § 144.

⁵⁴ Zelo znani so bili dnevnikarji s potovanj, ki so jih spisali Oliver Drapper (?–1690), jezuit Charles Legobiena iz Saint-Maloja (1635–1707) in Pietro della Valle (1586–1652).

⁵⁵ Antoine Arnauld (1612–94), *Quatrième dénonciation de la nouvelle hérésie du péché philosophique* (*Œuvres*, XXXI, Paris 1780, str. 274).

⁵⁶ *Pensées diverses écrites à un docteur de Sorbonne à l'occasion de la comète qui parut au mois de décembre*, Rotterdam, 1721, III, str. 57 in sledeče.

⁵⁷ Delo je v resnici cenzural »professor quidam lipsiensis«.

⁵⁸ *Physica divina: recta via, eademque inter superstitionem et atheismum media, hominum felicitatem naturalem et moralem ducens*, Frankfurt am Main, 1716.

---

druga je last kristjanov, ki verujejo v božanskost neskončnega svobodnega duha; tretja je poganska, po kateri je mnogo bogov, ki si jih predstavljajo sestavljene iz telesa in svobodnega duha in jim pravijo *deos immortales*, nanašajoč se na božanstvo, ki kraljuje in hrani svet; četrta in zadnja je vera mohamedancev, ki verujejo v boga iz neskončnega svobodnega duha v neskončnem telesu, ker pričakujejo telesne naslade za nagrado v večnem življenju.

[335] Nobeden izmed njih ni veroval v boga iz same telesnosti ali iz samega duha, ki bi ne bil svoboden. Zatorej niti epikurejcem, ki ne priznavajo ničesar razen telesnosti, in ob telesnosti naključje, niti stoikom, za katere je Bog usodi zapisan neskončen duh v neskončnem telesu (to menijo z določenega vidika tudi spinozisti), ni bilo dano, da bi razpravljali o državi in zakonih; Benedikt Spinoza govori zato o državi kot o družbi trgovcev.⁵⁹ Zaradi tega je pravilno povedal Cicero epikurejcu Atiku, da z njim ne more razpravljati o zakonih, če mu sam prej ne dopusti, da obstaja božja previdnost.⁶⁰ Kako naj se skladata stoiška ali epikurejska ločina z rimskim pravom, ki postavlja božjo previdnost za svoje prvo počelo!⁶¹

[336] Domnevo, da brez poročnih svečanosti sklenjeno priležništvo prostih moških in žena ni po naravi izprijeno, složno spodbijajo vsi narodi z obredi verskega poročnega slavlja, s katerimi se določa, da gre pri tem za sicer odpuščen živalski greh. Kajti starši, ki jih ne zavezuje zakonska vez, porazgube svoje naravne otroke, svoj zarod zapuste po nenadni ločitvi na voljo psom; in ko bi jih javno ali zasebno človečanstvo ne vzgojilo, bi slednji zrastle nevešči vere, govora in drugih človeških običajev. Taki starši naredijo iz tega sveta narodov, ki ga je človeštvo obogatilo in okrasilo s številnimi umetnostmi, prostrano gozdoglje davnine, v katerem so se živalsko tavaje klatile strašne Orfejeve zveri, vajene zverinskega čaščenja Venere med sinovi in materami ter očeti in hčerami. To je sramotni *nefas* nezakonskega

⁵⁹ Prim. SPINOZA, *Tractatus theologico-politicus*, cit., ss. 175–86.

⁶⁰ Prim. CICERO, *De leg.*, I, 7.

⁶¹ O tem razpravlja Vico v paragrafi 310, 342 in 979.

---

sveta, za katerega je Solon z neprepričljivimi argumenti želel dokazati, da ga prepoveduje sama narava;⁶² prepoved namreč izhaja iz človeške narave, saj so vsi narodi z gnusom mrzili priležništvo, niti ni bilo takih, ki bi se v to navado podali, če izvzamemo zadnjo dobo razvrata, kakršno poznamo pri Peržanih.⁶³

[337] Da slednjič dojameš, koliko so pogrebi načelo človeškega rodu, pomisli le, kako bi v živalskem stanju nepokopana človeška trupla ležala krogarjem in psom v vabo: tako zverinsko navado namreč nedvomno spremljajo neobdelana polja in prazna mesta – ter ljudje, ki se kot prašiči hranijo z želodi, nabranimi v trohnečih truplih umrlih soljudi. Z veliko razumnostjo in vzvišenim izrazom so torej označili pogrebe za *foedera generis humani*; manj veličastno nam jih je opisal Tacit kot *humanitatis commercia*.⁶⁴ Nedvomno so si bili poganski narodi složni v veri, da duše ostajajo na zemlji, nemirno tavajoč okoli nepokopanih trupel,⁶⁵ in da potemtakem duša ne umre s telesom, ampak je nesmrtna. In da so zares tako mislila starodavna barbarška ljudstva, nam danes pričajo prebivalci Gvineje, kot poroča Hugo van Linschosten;⁶⁶ ter Peruja in Mehike, Acosta, *De indicis*;⁶⁷ ter Virginije, Tomaž Ariot,⁶⁸ ter Nove Anglije, Rihard Vaitbornij;⁶⁹ ter siamskega kraljestva,

13

⁶² Prim. KSENOFONT, *Memorabilia*, IV, 4, 19–23.

⁶³ Prim. GROCIJ, *De iure belli et pacis*, II, 2, 5, 13.

⁶⁴ TACIT, *Annales*, VI, 19.

⁶⁵ Prim. HOMER, *Od.*, XI, 51 sled. In VERGIL, *Aen.*, VI, 337 sled.

⁶⁶ Veliki poznavalec Vicovega dela Fausto Nicolini meni, da se je pri tem Vico zmotil: v delu *Itinerarium indicum* (Den Haag 1699) in še zlasti v poglavju *Descriptio totius Guineae* Huga van Linschootena (1563–1611) ni sledu o izjavah, ki jih italijanski filozof pripisuje nizozemskemu potniku. O tem je pač spregovoril Gotthard Flachsbander iz Gdanska (1485–1548), čigar spis *Vera et historica descriptio auriferi regni Guineae* je moč najti ob Linschootenovih potniških pričevanjih v zborniku *Indiae orientalis descriptio*, ki sta ga izdala brata Johann Theodor in Johann Israel de Bry (Frankfurt 1604).

⁶⁷ Prim. J. COSTA de Medina del Campo (1538–1600), *Historia natural y moral de las Indias* (1591), ki ga je Vico menda poznal po prevodu Giovannija Paola Galluiccija iz Saloja (Benetke, 1596: str. 107).

⁶⁸ Gre za matematika in astronoma Thomasa Harriota iz Oxforda (1560–1621), avtorja spisa *A brief and true rapport* o Virginiji, ki ga lahko beremo v latinski inačici v zborniku *Americae scriptores* J. De Bryja (Frankfurt, 1590).

⁶⁹ Sir Richard Whitbourne iz Londona (1579–1626) je odkril Novo Fundlandijo.

Jožef Skultenij.⁷⁰ Zatorej sklepa Seneca:⁷¹ *Quum de immortalitate loquimur, non leve momentum apud nos habet consensus hominum aut timentium inferos aut colentium: hac persuasione publica utor.*

DRUGA KNJIGA

PRVI RAZDELEK – PESNIŠKA METAFIZIKA

[DRUGO POGlavJE]

DOSTAVKI H GLAVNIM ASPEKTOM TE VEDE

I.

14 [385] Od doslej povedanega lahko razberemo, da je božja previdnost – razumljena s človeškim čutenjem, ki je bilo dano krutim, divjim in ponosnim ljudem, ko so v obupanem hrepenenju po pomoči pred naravo iskali nad njo vzvišeno stvar, da bi jih rešila (to je prvo počelo, na katerem smo določili metodo te Vede⁷²) – dopustila, da so se ljudje zmotili v strahu pred lažno božanskostjo Jupitra, ki bi jih mogel raztreščiti,⁷³ tako da so v oblakih prvih neurij in v siju strel ugledali slednjo veliko resnico: da previdnost božja upravlja rešitev celotnega človeškega rodu. Zato se ta Veda začenja po tem bistvenem aspektu kot premišljena civilna teologija previdnosti, vzšla iz ljudske modrosti zakonodajalcev, ki so osnovali države potom motrenja Boga kot previdnega,⁷⁴ in izpolnjena po skriti vednosti modrijanov, ki so dokazali njega obstoj v svoji naravni teologiji.⁷⁵

⁷⁰ Holandski konzul v Siamu Joost Schouten je spisal *Beschrijvinge van des Conigricks Siam* (1636), ki jih je Vico poznal v francoskem prevodu Melchisédecha Thévenota v zborniku *Relations de divers voyages curieux* (Amsterdam, 1663, I. pogl, str. 32–33).

⁷¹ *Epistulae*, CXVII, 5–6.

⁷² Prim. SN § 339.

⁷³ Prim. SN § 377 in 379.

⁷⁴ Prim. SN § 342.

⁷⁵ Prim. SN § 366: »Ločevati je treba potemtakem med tremi vrstami teologije [...]: prva je pesniška teologija, ki je prišla od pesnikov teologov in je bila civilna teologija vseh poganskih narodov; druga je naravna teologija, ki je teologija metafizikov; na mesto od Varona predložene

---

II.

[386] S tem se kot drugi bistveni aspekt te Vede začenja filozofija avtoritete.⁷⁶ Besedo »avtoriteta« gre razumevati v prvotnem pomenu kot »lastnost«: v tem smislu jo pač venomer uporablja zakonik dvanajstih tablic,⁷⁷ tako da so se v rimskem civilnem pravu imenovali »avtorji« oni, od katerih nam prihajajo razlogi za vlado⁷⁸ – kar nedvomno izhaja iz [grškega] αὐτός, »proprius« ali »suus ipsius«. To je razlog, da mnogo izobražencev piše »autor« in »autoritas« brez pridiha.⁷⁹

[387] In avtoriteta se je izvorno začela kot božja: z njo si je namreč božansko bitje prilastilo maloštevilne velikane, s tem da jih je potisnilo na tla in v jamska skrivališča pod gorami; v strahu pred nebom in Jupitrom so ostali orjaki vklenjeni v železne okove na kraju, kjer so se znašli ob prvem nebesnem tresku, porazgubljeni po gorah; taka sta bila Ticij in Prometej, z verigami okovana na silno skalo, ki jima je kljuval srce orel, se pravi religija Jupitrovih znamenj.⁸⁰ Ker pa so tistim, ki so »ostali negibni zaradi strahu«, Latinci z junaškim izrazom rekli »terrore defixi«,⁸¹ jih tudi slikarji upodabljajo vklenjene v take okove pod gorami. Od teh okovov je nastala velika veriga, v kateri občuduje Dionizij Longin najbolj vzvišeno Homerjevo bajko:⁸² da bi dokazal, kako je kralj bogov in ljudi, je Jupiter baje predlagal, naj jo na eni strani vlečejo bogovi in ljudje, češ da bi jih sam na drugi strani povlekel k sebi.⁸³ In če stoiki hočejo, da ta veriga predstavlja večni red vzrokov, s katerim njihova usoda objema in zavezuje svet,⁸⁴ naj se pazijo, da niso tudi sami vpeti vanjo; kajti vlečenje ljudi in bogov s takšno verigo je

15

poetike, ki se je pri poganskih narodih skladala s civilno, [...] postavljamo za tretjo našo krščansko teologijo, zmes civilne, naravne in najvišje razodete teologije in njihove povezanosti v motrenju božje previdnosti«.

⁷⁶ Prim. SN § 350.

⁷⁷ V tem smislu je beseda rabljena samo občasno. Prim. CICERO, *De officiis*, I, 12; Top. VI, 3.

⁷⁸ Prim. ULPIANUS, *Dig.*, XXI, 2, 4.

⁷⁹ Vico se nanaša predvsem na angleškega teologa in kritika Thomasa Gatakera (1574–1654).

⁸⁰ Mit je prikrojen.

⁸¹ TACIT, *Annales*, XIII, 5.

⁸² Tega ne zasledimo v Pseudo-Longinovem spisu O vzvišenem.

⁸³ Prim. HOMER, *Il.* VIII, 18–27.

⁸⁴ Prim. tudi HERAKLIT, *Allegoria Homeri*, 37 (V Mehlerjevi izdaji str. 73 in sledeče).

---

odvisno od Jupitrove volje; ti pa trdijo, da je Jupiter tudi sam podvržen usodi.

[388] Takšna božja avtoriteta je kasneje prinesla avtoriteto ljudi in vso njeno filozofsko izbranost, lastnost človeške narave, ki je ljudem niti Bog ne more odvzeti, ne da bi jih s tem uničil: prav v tem smislu je Terencij rekel »*volutates proprias deorum*«,⁸⁵ da sreča božja ni odvisna od drugih; in Horac je povedal »*propriam virtutis laurum*«,⁸⁶ da se zmagoslavje kreposti ne more ogniti zavisti; in Cezar je trdil »*propriam victoriam*«,⁸⁷ kar je Dionizij Petavij⁸⁸ napačno imel za nelatinski rek, saj v presežku svoje latinske izbranosti to označuje »zmago, ki mu je sovražnik ni mogel odvzeti«. Ta avtoriteta je svobodna raba volje, kajti razum je volji podvržena pasivna moč. Ljudje so namreč začeli poveličevati svobodno voljo zaradi njenega brzdanja telesnih gibov,⁸⁹ v njihovem umirjevanju ali usmerjanju (v razdelku o *Metodi*⁹⁰ smo povedali, da je to svobodnim dejavnikom⁹¹ lasten *conatus*). Temu sledeč so se velikani odvadili živalske navade, da se klatijo po velikem gozdu, in so se navadili na povsem nasproten običaj, da dolgo časa ostajajo skriti v miru svojih jam.

[389] Takšni avtoriteti človeške narave je sledila avtoriteta naravnega prava: po dolgem bivanju na kraju naključnega postanka iz časa prvih strel so ljudje postali njega gospodje – zaradi dolgega posedovanja, iz katerega izhajajo vsa posestva na svetu.⁹² Ti ljudje so bili »*pauci, / quos aequus amavit Iupiter*«. ⁹³ Rek so sicer kasneje filozofi pripisali tistim, ki so od Boga prejeli

⁸⁵ *Andria* V,5,4.

⁸⁶ *Ode*, II, 2, 21–24.

⁸⁷ *De bello gallico*, III, 70; primerjaj Kv. IRCIJ, B. a., 32 in 62.

⁸⁸ V resnici gre za mladega sina Gerharda Johana Vossa, Dioniza (1612–33), ki pravzaprav o sledečem ne poroča. Prim. *C. I. Caesaris quae extant cum animadversionibus D. Vossi, I. Davissii aliorumque variis notis* (Leiden, 1703), str. 568. 3. opomba.

⁸⁹ Prim. SN, § 141 in 310.

⁹⁰ Prim. SN, § 340.

⁹¹ *Libera agentia*.

⁹² Skrita polemika z Grocijem, *De iure belli ac pacis*, II, 4, 12 in II, 2, 1–10, ter s Pufendorfom, *De iure naturae et gentium*, IV, 6 in 12.

⁹³ VERGIL, *Eneida*, VI, 129–30, povedano o živih, ki so obiskali podzemlje (Hades).

---

primerne duha za znanost in krepost: toda historični smisel tega stavka je, da so v skrivališčih in odročnih krajih bivajoči ljudje postali vladarji ljudstev, ki jim pravimo »večja«,⁹⁴ katerih prvi bog je bil Jupiter, kot je razvidno iz Aksiomov,⁹⁵ to so bile, kot bomo pokazali,⁹⁶ stare antične rodbine, razklenjene v številne družine, ki so sestavljale prva kraljestva in prva mesta. O tem nam ostajajo krasna junaška rekla pri Latincih: »condere gentes, condere regna, condere urbes; fundare gentes, fundare regna, fundare urbes«.

[390] Ta filozofija avtoritete sledi preiščeni civilni teologiji previdnosti v oziru na njene teološke dokaze in s svojimi filozofskimi dokazi osvetljuje filološke (trojnost dokazov smo našli v *Metodi*⁹⁷); kar se pa tiče temačne davnine narodov, ta filozofija vodi po svoji naravi negotovo človeško presojo do gotovosti.⁹⁸ Se pravi, da filologijo oblikuje v znanost.

III.

[391] Tretji glavni aspekt te Vede je zgodovina človeških idej, ki so se začele, kot smo pred tem⁹⁹ videli, pri božjih, preko motrenja nebesnega svoda s telesnimi očmi. Kakor so Rimljani preroškemu opazovanju nebnihi strani, s katerih so prihajala božanska znamenja, pravili »contemplari«, samim nebnihi stranem, ki so jih avguri premerjali s svojimi zakrivljenimi palicami, pa so rekli »tæmpla cæli«,¹⁰⁰ tako so morda tudi Grki na tak način spoznali prve θεωρήματα in μαθήματα, »v motrenju božanske ali vzvišene stvari«, ki so se potem iztekle v abstrakcije metafizike in matematike. S tem je zarisana civilna zgodovina stiha: »A Iove principium musæ.«¹⁰¹ Videli smo namreč, kako se je prva muza, ki ji Homer pravi »veda o dobrem in slabem«, začela s strelami in kako so nato modrijani lahkomišelno trdili,

⁹⁴ *Gentes maiores*.

⁹⁵ Prim. SN § 317 in 318.

⁹⁶ Prim. SN § 433.

⁹⁷ Prim. SN § 342–359.

⁹⁸ Prim. SN § 138–140.

⁹⁹ Prim. SN § 377.

¹⁰⁰ Prim. Enijevo misel v Varonovem delu *De lingua latina*, VII, 6–7; TERENCIJ, *Eun.*, III, 5, 2.

¹⁰¹ VERGIL, *Buc.* III, 60.

---

da je »usmiljenje počelo modrosti«. ¹⁰² Prva muza je bila menda Uranija, ¹⁰³ motrilka neba in njegovih znamenj, katere ime je kasneje prešlo v oznako za astronomijo. ¹⁰⁴ Kakor smo prej razvejili metafiziko na vse njej podložne vede, ¹⁰⁵ ki so ohranile pesniško naravo svoje matere, tako bo ta zgodovina idej podala grob izvor praktičnih ved, ki izučijo narode, ter spekulativnih ved, ki jih, sedaj gojene, ¹⁰⁶ slavijo učeni.

IV.

[392] Po četrtem aspektu se ta veda predstavlja kot filozofska kritika, nastala iz nakazane zgodovine idej. Kot taka bo presojala o resničnem glede narodovih avtorjev; več kot tisoč let pa mora preteči, da v narodovi sredi vzklijejo pisatelji, ki so predmet filološke kritike. Filozofska kritika bo začeniši z Jupitrom orisala naravno teogonijo oziroma rojstvo bogov, spočeto v razumu prvih avtorjev poganstva, po naravi pesnikov-teologov. Dvanajstero bogov »večjih narodov«, oblikovanih v idejah po prilikovanju človeškim potrebam in koristim, postavljamo za znamenje dvanajstih krajših vekov, katerim pripisujemo obdobja nastanka bajk. Sledeč temu bo naravna teogonija podala premišljeno kronologijo pesniške zgodovine – vsaj devetsto let preden bo po dobi junakov ljudska zgodovina zadobila svoje prve izvore. ¹⁰⁷

18

V.

[393] Po petem je večna idejna zgodovina, ¹⁰⁸ po kateri se iztekajo zgodovine vseh narodov, odkar se je z verstvi začela udomačitev ljudi v divjih, krutih in ponosnih dobah – z začetkom, trajanjem in koncem ¹⁰⁹ v oblikah, ki jih premišljujemo v pričujoči drugi knjigi in jih bomo zopet srečali v četrti pri obravnavi toka narodnih zgodovin ter pri premisleku o vzratnem toku človeških zadev v peti knjigi.

¹⁰² Ps, CX, 10: *Preg.* I, 7 in IX, 10; *Ekl.*, I, 9.

¹⁰³ Uranija je po Heziodovem izročilu šele osma muza: prim. *Teogonija*, 77–79.

¹⁰⁴ Prim. SN § 508.

¹⁰⁵ Prim. SN § 367–368.

¹⁰⁶ V it. *colte*: prim. cultura, coltivare; 'colto' pomeni tudi 'izobražen'.

¹⁰⁷ Vico je o tem spregovoril v SN § 69, 317 in 348.

¹⁰⁸ It.: *storia ideal eterna*.

¹⁰⁹ Prim. SN § 349.

VI.

[394] Po šestem je sistem ljudskega naravnega prava: njegovi trije vladarji bi ga morali sicer obravnavati od nastanka narodov naprej (kar je snov enega izmed prejšnjih razdelkov)¹¹⁰ – Hugo Grocij, John Selden in Samuel Pufendorf pa so se skladno zmotili v tem, da so ga začeli preučevati tako rekoč od polovice navzdol, se pravi, od zadnjega obdobja civiliziranih narodov (in torej ljudi, razsvetljenih od naravnega razuma), v katerem so prišli filozofi motrit popolno idejo pravičnosti.

[395] V prvi vrsti se Grocij ne ozira na božjo previdnost zaradi prevelike navezanosti na pojem resničnosti, v gotovosti, da njegov sistem drži tudi ne oziraje na vsako poznanje Boga.¹¹¹ Od tod izhaja njegov ukor rimskim pravnikom:¹¹² ko pa so slednji postavili božjo previdnost za počelo,¹¹³ so se ozrli na naravno ljudsko pravo in na pravo filozofov in moralnih teologov.

[396] Selden božjo previdnost sicer predpostavlja,¹¹⁴ ne omenja pa nevljudnosti prvih ljudstev,¹¹⁵ niti božje delitve tedanjega sveta na Hebrejce in druga ljudstva.¹¹⁶ Ob tem niti ne nakaže, kako je Mojzesu Bog ponovno podelil Postavo na gori Sinaj, potem ko so Hebrejci v egiptovskem suženjstvu pozabili na svoje naravno pravo, niti kako Bog prepoveduje v svoji Postavi vsako misel, ki ni pravična (na kar se niso pravniki med smrtniki nikdar ozrli;¹¹⁷), Selden pozablja tudi na živalske izvore vseh poganskih narodov.¹¹⁸ [...]

[397] Slednjič Pufendorf postavlja na začetku ljudskega naravnega prava epikurejsko postavko, da je človek vržen v ta svet ne da bi mu Bog pomagal

¹¹⁰ Prim. SN § 314 in § 315.

¹¹¹ Prim. GROCIJ, *De iure belli et pacis, Prolegomena*, §11, kjer sicer avtor pravi »etiamsi quod sine summo sceleri dari nequit daremus non esse Deum«.

¹¹² O tem je govora v SN § 342.

¹¹³ Prim. SN § 342.

¹¹⁴ Prim. SELDEN, *De iure naturali et gentium iuxta disciplinam Hebraeorum*.

¹¹⁵ Prim. SN § 303.

¹¹⁶ Prim. SN § 94.

¹¹⁷ Prim. SN § 350.

¹¹⁸ Prim. SN § 369.

---

ali skrbel zanj.¹¹⁹ To trditev, katere se sicer v nekem spisu brani,¹²⁰ so po njegovem zgledu mnogi prevzeli,¹²¹ pa čeprav sploh ni moč govoriti o pravu brez prvega počela božje previdnosti, kot smo slišali v Cicerovem odgovoru na Atikovo razmišljanje o zakonih.¹²²

[398] Iz vseh teh razlogov se naše razmišljanje o pravu, ki so mu Latinci pravili *ius* po kontrakciji starega izraza *Ious*,¹²³ pričenja pri prvi in najstarejši točki vseh dob: v trenutku, ko se je narodovim glavarjem porodila ideja o Jupitru. Pri tem se grška beseda imenitno sklada z latinsko, saj nam na našo srečo Platon v *Kratilu* poroča, kako so Grki jusu izvorno pravili ζῆλον (diafon), kar pomeni isto kot *discurrens* ali *permanens* (na filozofski izvor tega rekla namiguje že sam Platon, tako da na učen mitološki način dojema Jupitra kot vsepreplavljajoči eter; po svojem zgodovinskem izvoru pa prihaja sama beseda od tistega Jupitra, ki so mu Grki pravili) Διός (Diós) – zaradi česar sta Latincem pomenila izraza *sub dio* ali *sub Iove* isto kot naš »pod milim nebom«, in so mu šele potem rekli δίκαιον (dikaion), da bi si lajšali izgovarjavo.¹²⁴ Zavoljo tega pričenjamo z razmišljanjem o pravu, ki je najprej nastalo kot božje, z ozirom na govorico vedeževanja ali vede o Jupitrovih znamenjih, po katerih so si narodi urejevali človeške zadeve: kajti božje in človeške stvari tvorijo predmet prava.¹²⁵ In v tem smislu začenjamo z razmišljanjem o naravnem pravu pri ideji božje previdnosti, ob kateri je kot prirojena nastala tudi ideja prava: kot smo že povedali, so slednjega začeli spoštovati po naravi glavarji najstarejših in pravih narodov, ki slovijo kot »večji narodi«¹²⁶ in ki jim je Jupiter bil prvi Bog.¹²⁷

¹¹⁹ Prim. S. PUFENDORF, *De iure naturali et gentium*, II, 2, 2.

¹²⁰ S. PUFENDORF, *Apologia pro se et suo libro contra auctorem libelli famosi, v Eris scandica, qua adversus libros »De iure naturali et gentium« obiecta diluuntur* (Frankfurt, 1686).

¹²¹ Npr. I. SCHWARZ, *Index quarundam novitatum quas dominus Samuel Pufendorf edidit contra orthodoxa fundamenta* (London, 1672).

¹²² Prim. SN § 335.

¹²³ Isto etimologijo omenja tudi GROCIJ, *De iure belli ac pacis, Prolegomena*, § 12.

¹²⁴ Prim. PLATON, *Kratilos*, 112 a-b.

¹²⁵ Prim. SN § 342, § 379.

¹²⁶ *Gentes maiores*.

¹²⁷ Prim SN § 316–317.

VII.

[399] Po sedmem in zadnjem aspektu se ta Veda nanaša na principe¹²⁸ vesoljne zgodovine. Ta se v prvem trenutku človeških stvari v poganstvu začne s prvo dobo sveta, za katero so Egipčani trdili, da je bila njihova predhodnica, in ki ji pravimo doba bogov:¹²⁹ tedaj je Nebo začelo vladati na zemlji in je mnogo dobrega storilo ljudem, kot smo povedali v *Aksiomih*,¹³⁰ tedaj se je začela tudi grška doba bogov, ko so se božanstva na zemlji zadrževala z ljudmi (slišali smo,¹³¹ da je to prvi storil Jupiter). Grški pesniki so nam v svojih bajkah¹³² iz te prve dobe sveta pristno opisali vesoljni potop in gigante ter nam s tem res pokazali začetke posvetne vesoljne zgodovine.¹³³ Ker pa se potomci niso znali vživeti v predstave prvih ljudi, osnivalcev poganstva, po katerih so si ti domišljali, da videvajo bogove;¹³⁴ in ker niso potomci pravilno doumeli pravega smisla besede raztreščiti,¹³⁵ ki pomeni »poslati pod zemljo«; in ker je bilo po izročilu vraževernih narodov povedano, da so velikani, sicer prebivalci podgornih jam, naročili Olimpu, Peliju in Oksu, naj spodijo bogove z neba [...], ki ga je grška domišljija izkrivljeno postavila na orjakom skorajda nedostopnih višavah gorskih vrhov¹³⁶ (to bajko so si menda izmislili šele po Homerju in jo vrinili v *Odisejo*:¹³⁷ Homer pravi namreč v *Iliadi*, da je Olimp dom bogov; ko bi gora zgrmela, bi padli bogovi) – iz vseh teh razlogov je manjkal princip in zaradi doslej še neobstoječe premišljene kronologije pesniške zgodovine je manjkala tudi trajnost vesoljne posvetne zgodovine.

Iz italijanščine prevedel Jan Bednarik

¹²⁸ V it. izrazu odmeva ob pomenu 'počelo' razbira tudi zven besede 'početek'.

¹²⁹ Prim. SN § 52.

¹³⁰ Vico je pravzaprav o tem spregovoril v *Opombah h kronološki razpredelnici* (SN § 64).

¹³¹ Prim. SN § 377.

¹³² Prim. mit o devkalionski povodnji in mite o titanih.

¹³³ Prim. SN § 149, § 202.

¹³⁴ Prim. SN § 375.

¹³⁵ It. *atterrare*.

¹³⁶ Prim. SN § 712–713.

¹³⁷ Prim. HOMER, *Od.*, XI, verz 313 in sledeči.